

Jeste li znali?

› Zvonimir Kaić *

▶ da je Uprava za hranu i lijekove SAD-a (FDA) objavila, nakon višegodišnjega istraživanja, svoje završno izvješće o zubnome amalgamu 28. srpnja 2009. godine po kojemu je taj restorativni materijal vrstan i siguran. Procijenjeno je da se u Sjedinjenim Američkim Državama godišnje u zube ugradi više od jedne milijarde amalgamskih ispuna.

▶ U izvješću je živa u amalgamu raspoređena u skupinu II. (sredstvo s više rizika), u prethodnoj klasifikaciji bila je u skupini I. (sredstvo s malo rizika), što je nadalje utjecalo i na ukupno razvrstavanje amalgama u skupinu II. Nadalje, određene su posebne kontrolne smjernice za zubni amalgam.

▶ Te smjernice označuju rizik za zdravlje i preporučuju mjere za ublažavanje istih. Mogući rizik zubnoga amalgama za zdravlje u tim smjernicama prepoznat je kao:

▶ izloženost živi (1); toksičnost i štetni tkivni sporedni efekat (2); korozija i mehaničko propadanje (3); kontaminacija (4) i nepropisna uporaba (5)

▶ U zaključku zubni amalgam prikazan je kao djelotvoran restorativni materijal. Temeljita klinička istraživanja nisu pronašla uzročnu vezu između zubnoga amalgama i nus učinaka u odraslih i djece od šest godina i starijih. Nadalje, u dva poduzeta klinička istraživanja na djeci staroj šest i više godina nisu utvrđene neurološke ili bubrežne ozljede povezane s uporabom amalgama.

▶ Izvješće FDA odmah je prihvatila i poduprla ADA, Akademija za opću stomatologiju SAD-a i mnogi drugi. Potankosti u izvješću dostupni su na www.fda.gov/MedicalDevices/ProductsandMedicalProcedures/DentalProducts/

▶ da je dr. Eugen Rado (prvi predsjednik Zadruga hrvatskih stomatologa od 1903. godine) naručio 1902. godine projekt trkocatne stambeno-poslovne zgrade na Trgu bana Jelačića br. 5 (danas, nekad je to bio broj 4) kod građevnog poduzeća Hoenigsberg i Deutsch, carskih i kraljevskih dvorskih graditelja. Kuću je za građevno poduzeće Hoenigsberg i Deutsch projektirao arhitekt Alois Vjekoslav Bastl u duhu tada aktualnog secesijskog stila, koji je on, kao mladi arhitekt, donio u tvrtku.

▶ Na zahtjev dr. Radoa, na zabat te novogradske postavljene su dvije skulpture Psiozehe

“desna” i “lijeva”. Psiozeha je vrsta vuka. Spada u red zvijeri (carnivora), te porodicu pasa (canidae). Predak joj je “domaći” vuk (canis lupus). Te dvije Psiozehe, koje zapravo tvore jednu jedinku, dr. Eugen Rado, zamislio je kao ukras zgrade, a zbog sjajnih jakih zubi, koje posjeduju, to je bio, na stanovit način, jedan od prvih reklamnih postupaka u povijesti Zagreba.

(Zorica Željko, Usnuli čuvari Grada Zagreba ili fantastični bestijarij, Zagreb: AGM, 1996., str. 62.-69.) Dr. E. Rado sam je crtežima u olovci, arhitektima dočarao svoje viđenje Psiozehe. Ti prijedlozi shvaćeni su kao dio projektanoga zadatka i sačuvani su uz ostale materijale u tijeku izgradnje kuće Rado. Ovih nekoliko redaka govore o kulturnoj, profesionalnoj i poslovnoj širini, naših stručnih predaka.

▶ da je Greene Vardiman Black (1836. - 1915.) otac američke stomatologije. Bio je samouk, koji je doslovno učio i istraživao cijeli svoj život. Njegovo glavno djelo je “Operative Dentistry” prvi put objavljeno u dva sveska 1908. godine. Jedan od njegovih studenata Hans Pichler, kasnije profesor oralne kirurgije u Beču, preveo je Operativnu stomatologiju na njemački jezik i objavljena je 1914. godine. Najcjenzjeniji stomatolog u SAD-u preminuo je 31. kolovoza 1915. godine usred vrlo plodnih istraživanja povezanosti pjegavih zubi i fluoroze. Kolege i štovatelji podigli su mu spomenik u jednom od čikaških parkova.

▶ Prvi je na znanstvenoj osnovi istražio svojstva zubnoga amalgama, anaprijedio ih i na temelju postignutih rezultata pokopao je “amalgamski rat”. Njegova su zasluga pravila prepariranja karioznog kaviteta, uspostava kontaktne točke, iako nije prvi koji je ukazao na njezinu potrebu u tijeku saniranja kariozne lezije.

▶ U pravcu ostvarenja istraživačkih ideja G. V. Black je izumio brojne uređaje za testiranje amalgamske slitine. Standardizirao je mnoge operativne postupke više nego ikoli stomatolog prije njega, a možda i uopće.

▶ Autor je preko petstotina radova i nekoliko izuzetnih knjiga, među kojima treba istaknuti “Dental Anatomy” objavljenu 1890. godine i prije spomenuto remek djelo “Operative Dentistry”.

▶ Koliko je bio vizionarski usmjeren, dokaz su riječi koje je uputio skupini svojih studenata

1896. godine. “Dolazi dan, i to vjerojatno upravo u Vašem životnom vijeku, kada ćemo se više baviti preventivnim zahvatima, nego restoracijskom stomatologijom. Kada budemo dovoljno razumjeli etiologiju i patologiju zubnoga karijesa tada ćemo bit u mogućnosti boriti se protiv njegovih razgradnih učinaka uporabom sustavnoga liječenja.”

▶ da je Američka stomatološka udruga (ADA) utemeljena 1859. godine, te da ove godine obilježava svoju stopedeset godišnju kontinuiranu aktivnost. Zubna insignija ADA prihvaćena su u studenome 1965. godine i postali su sastavni dio njihovoga znaka (amblema).

▶ Središnji sadržaj je stari arapski kauter oko kojega se ovija jedna zmija kao u Eskulapa, grčkog boga medicine, koji u rudi drži štap.

▶ Grčko slovo delta predstavlja dentalnu medicinu, a, također, grčko slovo O (omikron), označava zub (odont) i predstavlja periferiju loga. U pozadini nanizana su 32 lista i 20 bobica, koji predstavljaju trajne i mlječne zube.

▶ U logu ADA-a rješenje je ostvareno na način da je pozadina zasjenjena ljubičasto, bojom sveučilišne stomatologije. Slovo omikron je zlatne boje, slovo delta je crne boje, kauter je zlatan obrubljen crno, dok su listovi, bobice i zmija obrubljeni (samo) crno na ljubičastoj podlozi.

▶ ADA osnovana je uz Nijagarine vodopade u kolovozu 1859. godine. Dvadesetšest stomatologa predstavnika različitih stomatoloških društava u SAD-u izvršilo je taj pionirski zadatak.

▶ ADA danas broji više od 156.000 tisuća članova sa 53 konstituenta (predstavnika saveznih država i teritorija) i 545 sastavnika, predstavnika mjesnih stomatoloških društava. ADA je najveća i nastarija nacionalna udruga stomatološke struke na svijetu.

▶ ADA formalno priznaje devet specijalističkih područja: javno stomatološko zdravstvo; endodontcija; oralna i maksilofacijalna patologija; oralna i maksilofacijalna kirurgija; ortodontcija i orofacijalna ortopedija; pedodontcija; parodontologija; stomatološka protetika i oralna i maksilofacijalna radiologija. **S**